

ЕТИКА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ: АНАЛІТИКО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

ETHICS OF DECISION-MAKING IN THE MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY: ANALYTICAL AND INFORMATIONAL ASPECT

Бардадим Марія Василівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6067-9129>

Bardadym Mariya

Dnipro State Agrarian and Economic University

У статті акцентується увага на дослідженні теоретико-методологічних основ та виокремленні практичних рекомендації щодо формування аналітико-інформаційного аспекту етики прийняття рішень в управлінні фінансово-економічною безпекою. У матеріалах наукового дослідження вперше запропонована сучасна інноваційна модель управління бізнес-процесами в умовах трансформаційних економічних перетворень, що ґрунтується на шести взаємопов'язаних постулатах. В умовах функціонування інноваційної моделі управління бізнес-процесами забезпечення фінансово-економічної безпеки, у роботі запропоновано та охарактеризовано декілька основних підходів, а саме: раціональні рішення, інтуїтивні рішення, логіко-аналітичні рішення, сформовано перелік основних стадій процесу прийняття управлінського рішення: підготовка рішення, прийняття рішення, реалізація рішення.

Ключові слова: управління, рішення, фінансово-економічна безпека, аналітика, етика, концепція.

The article focuses on the study of theoretical and methodological foundations and the identification of practical recommendations for the formation of the analytical and informational aspect of the ethics of decision-making in the management of financial and economic security. In the materials of scientific research, for the first time, a modern innovative model of business process management in the conditions of transformational economic transformations is proposed, which is based on six interrelated postulates. The decision-making process is multifaceted and has different vectors of strategic development. The complex nature of the corresponding transformations determines the formation of high rating positions of both individual enterprises and the economic system of the state as a whole. Rationality of decisions in the sphere of ensuring management of financial and economic security reproduces the priority of economic transformations. In the conditions of the functioning of the innovative model of business process management to ensure financial and economic security, several main approaches are proposed and characterized in the work, namely: rational decisions, intuitive decisions, logical-analytical decisions, a list of the main stages of the management decision-making process is formed: decision preparation, decision making, decision implementation. In modern conditions of implementation of the spectrum of transformational economic transformations, the formation of decision-making ethics is of primary importance, especially in the area of financial and economic security management. Neutralization of the spectrum of threats to the implementation of the financial and economic security system emphasizes the need to make balanced managerial decisions of a macroeconomic nature. The conduct of active hostilities on the territory of Ukraine necessitates the search for the newest tools for ensuring the ethics of business processes, based on the use of mechanisms for innovative transformations of strategic processes in the long term. The corresponding shortcomings are constantly increased by legislative, competitive and personnel contradictions, which determines the relevance of the chosen topic of scientific research.

Keywords: management, decision, financial and economic security, analytics, ethics, concept.

Постановка проблеми та її актуальність. В сучасних умовах реалізації спектру трансформаційних економічних перетворень

першочергового значення набуває формування етики прийняття рішень, а особливо, – у площині управління фінансово-економічною

безпекою. Нейтралізація спектру загроз реалізації системи фінансово-економічної безпеки акцентує увагу на необхідності прийняття виважених управлінських рішень макроекономічного характеру. Проведення активних бойових дій на території України зумовлює пошук новітнього інструментарію забезпечення етики бізнес-процесів, ґрунтуючись на використанні механізмів інноваційних трансформацій стратегічних процесів у довгостроковому періоді. Відповідні недоліки постійно підвищуються законодавчими, конкурентними та кадровими протиріччями, що обумовлює актуальність обраної тематики наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналітичні результати досліджень розуміння процесів економічної безпеки висвітлені у низці наукових праць таких вчених, як [1–9]: Загородня А., Кулик Ю., Левченко В., Удалих О., Мержинський Є., Чухлата Ж. та багато інших.

Проте, наявність певних дискусійних питань, таких як взаємозв'язок прийняття етичних управлінських рішень, потребує подальших досліджень, що в підсумку сприятиме підвищенню ефективності менеджменту та швидкості формування управлінських рішень.

Мета статті. Метою статті є висвітлення аналітико-інформаційного аспекту етики прийняття рішень в управлінні фінансово-економічною безпекою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес прийняття рішень є багатоаспектним та має різні вектори стратегічного розвитку. Складний характер відповідних перетворень обумовлює формування високих рейтингових позицій як окремого підпри-

ємства, так і економічної системи держави в цілому. Виваженість та раціональність рішень у сфері забезпечення управління фінансово-економічною безпекою відтворює першочерговість економічних перетворень.

Під прийняттям управлінських рішень можна розуміти процес їх розробки та вибору. Управлінське рішення – результат вибору суб'єктом (органом) управління способу дій, спрямованих на розв'язання певної проблеми управління. Основна мета управлінського рішення – забезпечити координуючий вплив на об'єкт або систему управління для досягнення цілей підприємства [10]. Існують різні аспекти прийняття управлінських рішень, щоб виявити закономірності здійснення цих процесів у політиці, державному управлінні чи бізнесі. Сучасні умови управління значно підвищують вимоги до процесів прийняття управлінських рішень в усіх сферах, виводячи на перше місце необхідність створення конкурентного середовища на високому професійному рівні як на внутрішньому ринку, так і на світовій арені.

Сучасна конкурентоспроможна модель управління бізнес-процесами в умовах трансформаційних економічних перетворень виглядає наступним чином (рис. 1).

Ґрунтуючись на результатах літературного аналізу можна констатувати, що ефективність управління будь-якою організацією, в сучасних умовах, значною мірою визначається процесами прийняття управлінських рішень [2; 3; 5]. Прийняття рішень, в умовах функціонування інноваційної моделі управління бізнес-процесами забезпечення фінансово-економічної безпеки, ґрунтується на відтворення декількох основних підходів, а саме:

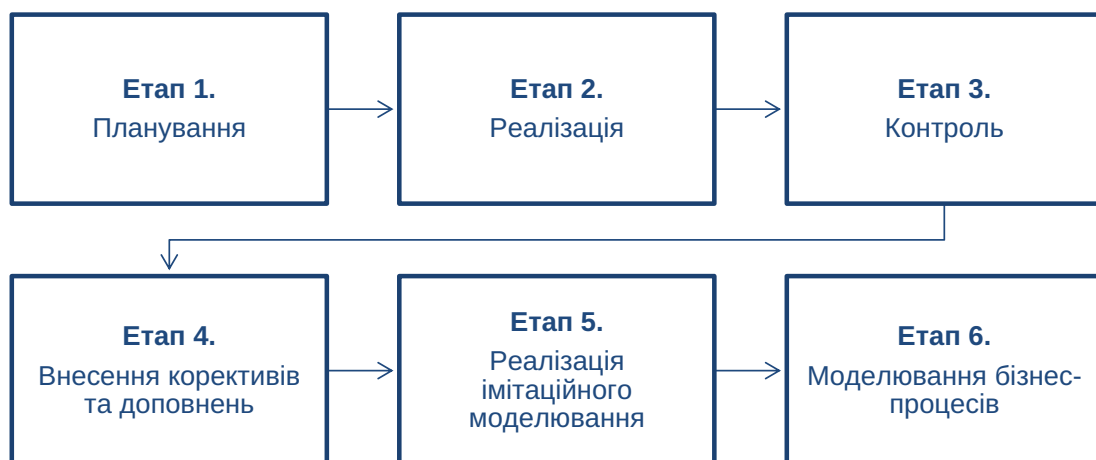

Рис. 1. Сучасна інноваційна модель управління бізнес-процесами в умовах трансформаційних економічних перетворень

Джерело: розроблено автором

– раціональні рішення (процес прийняття управлінського рішення, що характеризується аналітичним забезпеченням функціонування об'єктивного аналізу економічної ситуації, розуміння стратегічних пріоритетів становлення векторів потенційного розвитку);

– інтуїтивні рішення (ґрунтуються на світосприйнятті ситуації керівництвом, спираючись на власний досвід та стратегічні пріоритети);

– логіко-аналітичні рішення (характеризуються проведенням глибокого аналізу економічної ситуації, оцінюючи спектр логіко-аналітичних міркувань).

Управління фінансово-економічною безпекою має здійснюватися у разі дотримання ряду основних принципів управління:

- принцип законності;
- принцип системності побудови;
- принцип економічної доцільності;
- принцип результативності;
- принцип оптимізації витрат;
- принцип збалансованості;
- принцип постійного моніторингу тощо.

Процес прийняття управлінського рішення складається з трьох стадій:

1) підготовки рішення (проводиться економічний аналіз ситуації на мікро- і макрорівні, який включає пошук, збір та обробку релевантної інформації, а також виявляються проблеми, які вимагають вирішення);

2) прийняття рішення (здійснюються розроблення та оцінка альтернативних рішень та дій, яка проводиться на основі розрахунків; проводиться відбір критеріїв вибору оптимального рішення; вибір та прийняття найкращого рішення);

3) реалізації рішення (уживаються заходи для конкретизації управлінського рішення та доведення його до виконавців, здійснюється контроль за процесом його виконання, вносяться необхідні зміни та оцінюється отриманий результат від виконання управлінського рішення. Кожне рішення має свій конкретний результат, тому загальною метою управлінської діяльності є знаходження таких методів, форм, засобів та інструментів, які могли б сприяти досягненню оптимального результату в конкретних умовах).

Рис. 2. Етапи побудови механізму захисту національної економіки в умовах повномасштабного воєнного вторгнення

Джерело: розроблено автором

Наявність чітко сформованих етапів побудови механізму функціонування системи захисту національної економіки відтворює інструментарій регулювання трансформаційних перетворень та формування можливості зростання рейтингових позицій держави на світовій арені (рис. 2).

Висновки. Таким чином, для кожного етапу прийняття управлінського рішення роз-

роблено велику кількість методів, які поділяють на формальні, евристичні та методи експертних оцінок. Для прийняття управлінських рішень використовуються фізична, аналогова та математична моделі. Для підвищення ефективності управлінських рішень необхідним є вдосконалення системи управління та контролю за ефективністю процесів прийняття управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Derii V., Parkhomets M., Uniat L., Kovbasa O., Hryzovska L. and Karabanyk S. Modelling Business Processes Based on Logistics Concepts and Quality Management System Principles, *International Journal of Management*, 2020, vol. 11(7), pp. 175–188. URL: <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=72>
2. Reznik N. P., Zahorodnia A. S., Chornenka L. M. (2021). Analysis of the logistics component of the economic security system of enterprises. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. Vol. 4. № 36. P. 109–113. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30122021/7739
3. Tiupysheva V., Reznik N., Zahorodnia A. (2023). Modern Condition and Direct Development of Warehouse Logistics. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, vol. 1, № 41. DOI: [10.31435/rsglobal_ijite/30032023/7938](https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30032023/7938)
4. Zahorodnia A. The mechanism for ensuring the economic security of the enterprise. International Conference on Corporation Management-2023. Materials the 3-rd International conference on corporation management. June 29, 2023 in Tallinn, Estonia, pp. 57–58. DOI: <https://doi.org/10.36690/ICCM-2023-57-58>
5. Загородня А.С. Сутність та еволюція поняття «економічна безпека підприємства». *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 3. С. 16–22. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-2>
6. Кулик Ю. Організаційні та прикладні засади ризик-менеджменту логістичних систем вітчизняних підприємств. *Економічний форум*. 2015. № 3. С. 306–311.
7. Левченко В., Удалих О. Управління логістичною системою підприємства. *Наука й економіка*. 2014. № 1(33). С. 151–156.
8. Мержинський Є. Концепція моделювання загроз логістичної системи підприємства. *Вісник ХНУ*. 2016. № 2. Т. 1. С. 142–145.
9. Чухлата Ж. Г. Особливості стратегічного управління підприємством у сучасних умовах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 62. С. 362–367.
10. Лозинський О. М., Заяць О. М. Управління комунікаційним процесом на підприємстві. *Specialized and multidisciplinary scientific researches*. Volume 1. December 11, 2020. Amsterdam, The Netherland. С. 133–137.

REFERENCES:

1. Derii V., Parkhomets M., Uniat L., Kovbasa O., Hryzovska L. & Karabanyk S. (2020) Modelling Business Processes Based on Logistics Concepts and Quality Management System Principles, *International Journal of Management*, 11(7), pp. 175–188. Available at: <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=72>
2. Reznik N. P., Zahorodnia A. S., Chornenka L. M. (2021). Analysis of the logistics component of the economic security system of enterprises. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, vol. 4. № 36, pp. 109–113. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30122021/7739
3. Tiupysheva, V., Reznik, N., Zahorodnia A. (2023). Modern Condition and Direct Development of Warehouse Logistics. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, vol. 1, № 41. DOI: [10.31435/rsglobal_ijite/30032023/7938](https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30032023/7938)
4. Zahorodnia A. The mechanism for ensuring the economic security of the enterprise. International Conference on Corporation Management-2023. Materials the 3-rd International conference on corporation management. June 29, 2023 in Tallinn, Estonia, pp. 57–58. DOI: <https://doi.org/10.36690/ICCM-2023-57-58>
5. Zahorodnia A. (2022) Sutnist ta evolyutsiya ponyattya «ekonomichna bezpeka pidpryyemstva» [Essence and evolution of the concept «economic security of the enterprise»]. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 7. 3, pp. 16–22.

6. Kulyk Yu. (2015) Orhanizatsiyni ta prykladni zasady ryzyk-menedzhmentu lohistychnykh system vitchyzn-yanykh pidpryyemstv. [Organizational and applied principles of risk management of logistics systems of domestic enterprises]. *Economic Forum*, no. 3, pp. 306–311.
7. Levchenko V., Udalikh O. (2014) Upravlinnya lohistychnoyu systemoyu pidpryyemstva. [Management of the logistics system of the enterprise. Science and economy]. *Nauka y ekonomika*, no. 1(33), pp. 151–156.
8. Merzhynskyi E. (2016) Kontsepsiya modelyuvannya zahroz lohistychnoyi systemy pidpryyemstva [The concept of threat modeling of the logistics system of the enterprise]. *KHNU Bulletin*, no. 2. T. 1, pp. 142–145.
9. Chukhlata Zh.H. (2018) Osoblyvosti stratehichnoho upravlinnya pidpryyemstvom v suchasnykh umovakh [Features of strategic management of the enterprise in modern conditions]. *Visnyk ekonomiky transportu i promys-lovosti*. vol. 62, pp. 362–367.
10. Lozynskyi O. M., Zaiats O. M. (2020). Upravlinnia komunikatsiinym protsesom na pidpryyemstvi [Man-agement of the communication process at the enterprise]. *Specialized and multidisciplinary scientific researches*, vol. 1, pp. 133–137.